

دیدگاه

ملاحظات بر رأی دیوان بین‌المللی دادگستری

وقتی دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه پس از طرح شکایت آفریقای جنوبی علیه اسرائیل حاضر به پذیرش درخواست این رژیم برای رد شکایت آفریقای جنوبی نشد و در عین حال اعلام کرد که گزارش‌های آفریقای جنوبی عاقلانه و منطقی بوده و باید بررسی شود، نخستین شکست اسرائیل در پی گشوده شدن شکایت آفریقای جنوبی به اتهام نسل‌کشی پیش از صدور حکم دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه اتفاق افتاد.

از ۱۷ قاضی دادگاه بین‌المللی دادگستری ۱۶ قاضی بر این باور هستند که اسرائیل باید نسل‌کشی و ویرانگری فیزیکی را در غزه متوقف کند. زیرا براساس کنوانسیون نسل‌کشی سازمان ملل متحد مصوب سال ۱۹۴۸، تلاش عمدی برای نابود کردن تمام یا بخشی از یک گروه براساس ملیت، قومیت، نژاد یا مذهب آن نسل‌کشی محسوب می‌شود.

اگرچه دادگاه اعلام کرد که در شرایط کنونی حکمی در مورد اینکه نسل‌کشی رخ داده یا نداده صادر نمی‌کند اما وقوع نسل‌کشی برای اعضای دادگاه محرز است کما اینکه در حکم مطروحه نیز آمده است: «مردم فلسطین حق دارند که از جنایت نسل‌کشی در امان باشند». به اعتقاد ناظران حقوق بین‌المللی اینکه دیوان بین‌المللی دادگستری ۳۶ دقیقه ابتدایی بحث خود را به توضیح درباره حق آفریقای جنوبی برای شکایت از اسرائیل اختصاص داد نشان‌دهنده این است که این دادگاه وقوع نسل‌کشی در غزه را رد نکرده است.

دیوان بین‌المللی دادگستری رکن اصلی قضایی سازمان ملل متحد است. مجمع عمومی سازمان ملل را می‌توان رکن حقوقی دانست زیرا همه اعضا رأی برابر دارند و حق وتو وجود ندارد. شورای امنیت سازمان ملل رکن سیاسی است زیرا حق وتو مانع اجرای عدالت می‌شود. دیوان بین‌المللی دادگستری رکن قضایی است که فارغ از مباحث سیاسی، حکم قضایی صادر می‌کند. تصمیمات دادگاه لازم‌الاجراست و حکم نوعی محاکمه را دارد. بر همین اساس، دولت آلمان اعلام کرد: برلین به رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد اسرائیل صرف‌نظر از محتوای آن احترام خواهد گذاشت. وزارت خارجه فرانسه هم در بیانیه‌ای تصریح کرد: «ما عمیقاً به احترام به قوانین بین‌المللی متعهدیم و بر حمایت خود از دیوان بین‌المللی دادگستری تأکید می‌کنیم.»

صدور این حکم به نوعی شکست برای شورای امنیت سازمان ملل متحد محسوب می‌شود که تاکنون هیچ قطعنامه‌ای برای توقف جنایت اسرائیل علیه غزه صادر نکرده است. اسرائیل تاکنون بارها در مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز به دلیل جنایت علیه غزه محکوم شده است، اما قطعنامه‌های مجمع الزام‌آور نیست، این در حالی است که احکام دیوان بین‌المللی دادگستری الزام‌آور است و نوعی نقد عملکرد قدرت‌های بزرگ در قبال وضعیت غزه محسوب می‌شود.

از آنجایی که حکم اولیه دادگاه زمانی صادر شد که هنوز جنگ ادامه دارد و نישانه‌ای نیز مبنی بر پایان آن دیده نمی‌شود، نوعی ابتکار و نقطه عطف به شمار می‌رود.

حکم و همچنین اقدام دادگاه پدیدارکننده یک اعتبار بزرگ برای آفریقای جنوبی به شمار می‌رفت زیرا این کشور که روزگاری قربانی رژیم آپارتایدی بود، با اقامه دعوی علیه اسرائیل در جهت پایان دادن به یکی از بزرگ‌ترین رنج‌های بشری در قرن ۲۱ اقدام کرده است.

تیم حقوقی کشور آفریقای جنوبی در لاهه

ناراحتی و استیصال تیم حقوقی اسرائیل در دادگاه لاهه

«ایران» به بهانه شکایت حقوقی آفریقای جنوبی از رژیم صهیونیستی در دیوان بین‌المللی دادگستری بررسی می‌کند

محکمی برای عملیاتی شدن کنوانسیون نسل‌کشی در لاهه

گزارش

وقتی «سیریل رامافوسا»، رئیس‌جمهور آفریقای جنوبی از شکایت کشورش علیه رژیم صهیونیستی به دلیل ارتکاب جنایت جنگی در نوار غزه خبر داد و اعلام کرد که پرونده شکایت حقوقی از اسرائیل را در دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه گشوده است، معلوم شد که اعتراض علیه نسل‌کشی بی‌سابقه در باریکه غزه قرار نیست به مواضع تریبونی جامعه بین‌الملل منحصر باقی بماند. اعلام این شکایت بی‌سابقه از سوی کشوری هزاران کیلومتر دورتر از جغرافیای جنگ خونین غرب آسیا در حالی از سوی رهبر آفریقای جنوبی در سفر چندی پیش این مقام بلندپایه سیاسی به دوچه اعلام شد که او غزه را به اردوگاه بازداشت‌ها تشبیه کرد که در آن نسل‌کشی کم‌سابقه‌ای در حال وقوع است.

۲۹ دسامبر ۲۰۲۳ بود که حزب حاکم آفریقای جنوبی از اسرائیل در دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه شکایت کرد و این رژیم را به جنایات جنگی، جنایت علیه بشریت و در نهایت نسل‌کشی متهم کرد. در دادخواست ۸۴ صفحه‌ای آفریقای جنوبی مجموع اقداماتی که اسرائیل در کشتار مردم غزه آغاز کرد، از بمباران بیمارستان‌ها

پیدا می‌کرد. هرچند کشتار بیش از ۲۴۰۰ نفر بعد از بمباران و کشتار سیستماتیک کودکان و سلاخی غیرنظامیان در غزه و همینطور سلب مالکیت و بازداشت شمار زیادی از فلسطینیان در کرانه باختری دست‌کم از دید میلیون‌ها نفر که چشم و گوش خود را به واقعیات پیش‌رویشان باز کرده‌اند، مغفول نمانده است اما آفریقای جنوبی که خود زخم تاریخی آپارتاید را به دوش می‌کشد، برای محکوم کردن اسرائیل در قالب «کنوانسیون ممانعت و مجازات نسل‌کشی ژنو» به طور عملی دست به کار شد و کارزار حقوقی علیه اسرائیل را که به دنبال حذف سیستماتیک کودکان فلسطینی هاست، کلید زد. آفریقای جنوبی در شکایت خود اسرائیل را به نقض کنوانسیون نسل‌کشی سال ۱۹۴۸ متهم کرد و خواستار آن شد که قضات دیوان بین‌المللی دادگستری با به‌کارگیری تدابیر اضطراری، دستور توقف فوری عملیات نظامی در غزه را به اسرائیل بدهند.

حسام‌الدین برومند، کارشناس مسائل بین‌الملل مطرح کرد

نقش مهم ایران در تکمیل ادله جنایات اسرائیل در غزه

میز محاکمه می‌کشاند، اما مشکلی که در این دیوان وجود دارد این است که «معمولاً تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ» است و نفوذ قدرت‌های غربی و مشخصاً آمریکا در دیوان کیفری بین‌المللی باعث می‌شود آنها به کارکردهای حقوقی خود کمتر بپردازند. برومند با بیان اینکه دیوان کیفری بین‌المللی تحت تأثیر اغراض سیاسی قدرت‌های غربی است و «به همین دلیل در موضوع غزه نتوانست آنگونه که باید ورود پیدا کند»، تصریح کرد: این دیوان در جنگ غزه و تا به امروز نهایتاً در حکم یک تماشاچی ظاهر شد.

برای رسیدگی به شکایات و دعاوی بین‌المللی دو مرجع مهم داریم: یکی دیوان کیفری بین‌المللی و دیگری دیوان بین‌المللی دادگستری که مقر هر دو نیز در لاهه هلند است. او با اشاره به اینکه «دیوان کیفری بین‌المللی» دیوانی است که مستقلاً جرم را مورد بررسی قرار می‌دهد که از جمله آنها جنایت جنگی، جنایت علیه بشریت، نسل‌کشی و تجاوز است، افزود: در موضوع جنگ غزه انتظار این بود که دیوان کیفری بین‌المللی به این مسأله ورود پیدا می‌کرد و مقامات بینکار رژیم صهیونیستی را به پای

رأی اولیه دیوان دادگاه بین‌المللی دادگستری که مقر آن در شهر لاهه هلند قرار دارد، از اصلی‌ترین و عالی‌ترین بدنه‌های حقوقی سازمان ملل به شمار می‌رود که بر مبنای کنوانسیون نسل‌کشی ۱۹۴۸ صلاحیت رسیدگی به شکایت مطروحه آفریقای جنوبی مبنی بر نسل‌کشی اسرائیل را پیدا کرده است. این رکن قضایی سازمان ملل متحد دارای دوزوع صلاحیت ترافعی و مشورتی است؛ دیوان در رسیدگی‌های ترافیعی به حل و فصل اختلافات میان دولت‌ها براساس حقوق بین‌الملل می‌پردازد و در عین حال صلاحیت آن در رسیدگی به هر دعوی مبتنی بر رضایت کشورهای طرف آن دعوی است و نخستین کاری که دیوان باید در هر دعوی به آن رسیدگی کند، احراز این رضایت است. از آنجایی که در پرونده حاضر هیچ‌یک از طرفین، حق شرطی بر کنوانسیون ژنو وارد نکرده بودند، به نظر می‌رسد ممانعتی در راستای احراز صلاحیت دیوان از حیث وجود

رضایت طرف‌های اختلاف وجود نداشته باشد. دستورات دادگاه بین‌المللی از سوی رهبران اسرائیل بر نحوه مواجهه سایر کشورها با این رژیم اثرگذار خواهد بود و حتی می‌تواند رویکرد تجهیز نظامی تل‌آویو از سوی همپیمانان غربی‌اش را تحت تأثیر قرار دهد. محکومیت این رژیم در شرایطی اهمیت مضاعف پیدا می‌کند که رهبران تندروری صهیونیستی که با پرونده‌های قسطوری از فساد مالی و امنیتی روبه‌رو هستند، با موج جدیدی از فشارهای جهانی روبه‌رو خواهند شد؛ موجی که می‌تواند به پیگرد حقوقی مقامات و مصادره اموال مقام‌های اسرائیلی در کشورهای دیگر بینجامد. این مهم که برای نخستین بار در طول تاریخ اقدامات جنایتکارانه‌شان کند، شاید اتفاق می‌افتد، می‌تواند مقامات این رژیم را نسبت به اقدامات خونین‌شان باسجگو کند و آنها را مجبور به رویارویی با هزینه‌های اقدامات جنایتکارانه‌شان کند. شاید از این رو در شرایطی که شورای امنیت سازمان ملل به‌واسطه انحصاری که حق وتو برای پنج عضو دائم این شورا قائل شده، عملاً از کارکرد ذاتی خود در حراست از صلح و امنیت فاصله گرفته و در پیگیری فرایند دیپلماتیک بحران غزه قادر به تصویب و اجرای کمترین طرحی برای توقف فوری جنگ و اجرای آتش‌بس نبوده است، ورود دیوان بین‌المللی دادگستری به پرونده جنایات اسرائیل در غزه و صدور دستورات اولیه ولو موقت، اذهان جهانی را بیش از پیش متوجه اقدامات رژیم می‌کند که می‌کوشید خود را برابر عملیات «طوفان الاقصی» یک قربانی معرفی کند و به این بهانه از مسئولیت جنایات بدون مرزش تبری جوید.

رویارویی با موج جدید فشارهای جهانی اگرچه احکام دادگاه بین‌المللی لاهه لازم‌الاجراست ولی ضمانت اجرایی ندارد اما حالا که دیوان خود را واجد صلاحیت برای بررسی شکایت درباره نسل‌کشی اسرائیل در غزه دانسته و دستور موقتی برای توقف حملات اسرائیل در غزه صادر کرده است، نمی‌توان خسارات پرهزینه سیاسی برای رهبران اسرائیلی را از نظر دور داشت. چنین حکمی می‌تواند آغازگر دوره تازه‌ای از انزوا برای اسرائیل و همه نهادهای و کمیته‌های این رژیم باشد که با بایکوت گسترده جامعه بین‌الملل روبه‌رو می‌شوند.

دیپلماتیک را هم انجام داده است.

ضرورت حمایت پررنگ‌تر ایران از آفریقای جنوبی

برومند تأکید بر اینکه این گونه شکایت‌ها باید استمرار داشته باشد، تأکید کرد: انتظار این است که جمهوری اسلامی ایران حمایت‌های پررنگ‌تری را از آفریقای جنوبی انجام دهد، همان‌طور که موضع مسئولان وزارت امور خارجه کشورمان هم تا به امروز در راستای حمایت از آفریقای جنوبی و شکایتش از اسرائیل بوده است. این کارشناس مسائل حقوق آفریقای جنوبی در موضوع شکایت بین‌المللی دادگستری داشته باشیم چرا که متأسفانه در مسأله غزه با جنایاتی روبه‌رو هستیم که در تاریخ بشریت بی‌سابقه بوده و تجربه نشده، در واقع «جنایاتی در این مدت در غزه صورت گرفته است که حتی واژگان حقوقی برای بیان آنها کم می‌آورد. برومند ادامه داد: به طور مثال ما تا امروز از واژگانی از جمله جنایت علیه بشریت، نسل‌کشی، کودک‌کشی و جنایت جنگی استفاده می‌کردیم اما در چهار ماه گذشته در غزه شاهد جنایاتی هستیم که فراتر از نسل‌کشی است و جنایت جنگی است. این حجم از جنایات رژیم صهیونیستی در غزه با چراغ سبز غربی‌ها و آمریکا صورت گرفته، نیازمند این است که از بعد حقوقی تأمین دلیل شوند.

وی عنوان کرد: جمهوری اسلامی ایران در موضوع تأمین دلیل جنایات صورت گرفته اسرائیل علیه مردم غزه می‌تواند کمک کند، به‌طور مثال اگر در این راستا نیازمند اطلاعات تکمیلی هستند «ایران می‌تواند از طریق گروه‌های مقاومت در تکمیل این پرونده و ذکر دلایل عمق جنایات

در همین راستا نادیده گرفتن دستورات دادگاه بین‌المللی از سوی رهبران اسرائیل بر نحوه مواجهه سایر کشورها با این رژیم اثرگذار خواهد بود و حتی می‌تواند رویکرد تجهیز نظامی تل‌آویو از سوی همپیمانان غربی‌اش را تحت تأثیر قرار دهد. محکومیت این رژیم در شرایطی اهمیت مضاعف پیدا می‌کند که رهبران تندروری صهیونیستی که با پرونده‌های قسطوری از فساد مالی و امنیتی روبه‌رو هستند، با موج جدیدی از فشارهای جهانی روبه‌رو خواهند شد؛ موجی که می‌تواند به پیگرد حقوقی مقامات و مصادره اموال مقام‌های اسرائیلی در کشورهای دیگر بینجامد. این مهم که برای نخستین بار در طول تاریخ اقدامات جنایتکارانه‌شان کند، شاید اتفاق می‌افتد، می‌تواند مقامات این رژیم را نسبت به اقدامات خونین‌شان باسجگو کند و آنها را مجبور به رویارویی با هزینه‌های اقدامات جنایتکارانه‌شان کند. شاید از این رو در شرایطی که شورای امنیت سازمان ملل به‌واسطه انحصاری که حق وتو برای پنج عضو دائم این شورا قائل شده، عملاً از کارکرد ذاتی خود در حراست از صلح و امنیت فاصله گرفته و در پیگیری فرایند دیپلماتیک بحران غزه قادر به تصویب و اجرای کمترین طرحی برای توقف فوری جنگ و اجرای آتش‌بس نبوده است، ورود دیوان بین‌المللی دادگستری به پرونده جنایات اسرائیل در غزه و صدور دستورات اولیه ولو موقت، اذهان جهانی را بیش از پیش متوجه اقدامات رژیم می‌کند که می‌کوشید خود را برابر عملیات «طوفان الاقصی» یک قربانی معرفی کند و به این بهانه از مسئولیت جنایات بدون مرزش تبری جوید.

اسرائیلی‌ها تأثیرگذار باشد». اینکه جنایاتی صورت گرفته آشکار است، اما عمق جنایات باید تأمین دلیل شود که در این موضوع گروه‌های مقاومت می‌توانند نقش مؤثری داشته باشند.

احتمال اعمال نفوذ قدرت‌های غربی

این کارشناس مسائل بین‌الملل با بیان اینکه احتمال اعمال نفوذ قدرت‌های غربی در دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه وجود دارد، گفت: این مسأله نباید دلبلی باشد برای اینکه کشورهای آزادی‌خواه و کشورهای طرفدار اسرائیل از شکایت خودشان صرف‌نظر کنند. پس از جنگ جهانی دوم یک سازکار حقوقی از طریق سازمان ملل متحد ایجاد شده و باید از سازکار موجود استفاده کرد. برومند ادامه داد: اگر یک موج جهانی ایجاد شود و کشورهای جهان پشت سر آفریقای جنوبی قرار بگیرند می‌توان به نتیجه‌بخش بودن این شکایت خوشبین بود، هرچه حمایت‌های جهانی از شکایت آفریقای جنوبی بیشتر شود اعمال نفوذ قدرت‌های غربی در اعلام نتیجه این شکایت کمتر خواهد شد. او در نهایت تصریح کرد: برای اولین مرتبه باید این اتفاق بیفتد که بی‌کیفرانی مقامات جنایتکار رژیم صهیونیستی به باگانی تاریخ سپرده شود. مقامات اسرائیل در طول ۷۵ سال گذشته مصونیت قضایی داشتند و هیچگاه محاکمه نشدند و جزای جنایات و اقدامات خودشان را ندیدند. رأی دیوان بین‌المللی دادگستری هر چند الزام‌آور است ولی چون نهایتاً مکانیسم اجرای حکم به شورای امنیت می‌رود امکان دارد با حق ظالمانه وتو روبه‌رو شود. اما تا همین جای کار هم اسرائیل در لاهه دچار شکست حقوقی شده است.

روایای بزرگ اسرائیل این کارشناس مسائل حقوق بین‌الملل با بیان اینکه دیوان بین‌المللی دادگستری یک مرجع حقوقی بین‌المللی است که ذیل سازمان ملل شکایات کشورها علیه یکدیگر را بررسی می‌کند، تصریح کرد: در واقع لازم‌رو این دیوان به مسائل شکایت «شکایت آفریقای جنوبی علیه اسرائیل» در ماجرای جنایت غزه یک نقطه عطف محسوب می‌شود و اقدامی قابل توجه و تقدیر است. این کارشناس مسائل حقوق بین‌الملل بیان داشت: بررسی این پرونده شکایت از سوی دیوان یک رسوایی بزرگ برای اسرائیل به حساب می‌آید چرا که در جلسات این دادگاه عکس‌ها و فیلم‌هایی منتشر می‌شود که جنایات رژیم صهیونیستی را آشکار می‌کند. من معتقدم که باید از این گونه شکایات‌ها استفاده کرد و از ظرفیت دیوان بین‌المللی دادگستری استفاده‌های بهتری داشت. برومند با بیان اینکه شکایت آفریقای جنوبی از اسرائیل یک صندف‌دی در میان کشورهای جهان ایجاد کرده است، گفت: اکثر کشورهای جهان در این موضوع موافق آفریقای جنوبی و شکایت آن از اسرائیل هستند و به معنای دیگر هم‌زمان که آفریقای جنوبی با یک اقدام حقوقی شکایتی را علیه اسرائیل مطرح کرده یک اقدام

جمهوری اسلامی ایران در موضوع تأمین دلیل جنایات صورت گرفته اسرائیل علیه مردم غزه می‌تواند کمک کند، به‌طور مثال اگر در این راستا نیازمند اطلاعات تکمیلی هستند «ایران می‌تواند از طریق گروه‌های مقاومت در تکمیل این پرونده و ذکر دلایل عمق جنایات